

POMIERNOŚĆ (24) *sb f*

Oba o oraz e jasne.

sg *N* pomierność (12). ◊ *G* pomierności (3). ◊ *A* pomierność (3). ◊ *I* pomiernością (3). ◊ *L* pomierności (3).

Sł stp brak, Cn w innym znaczeniu, Linde XVII (z Cn) – XVIII w.

Umiar, rozsądek, powściągliwość; temperatura Calep (24) : Piękna pomierność tho iest klenot wielki/ A prawie plałtrzyk ná vpadek wólzelki. RejZwierc [213]v, 54; Calep 1052b; Theopompus krol Spártánłki przełożeńłthwo krolow do nieiákiey pomierności v Lácedemończykow przywiódł Phil Q; Vmýśliám ia byłá/ łwé dumy łzalóné/ Pomiernością włkrómić GosłCast 32; [Volck Sssv].

pomierność w czym (3): Pomierność w wychowánium/ niepołlednia cnotá/ Bo tá łtrzeże y zdrowia/ y bronu kłopotá. RejZwierc 132v; RejZwierc 140, 160.

pomierność czyja [pron poss (1), G pron (1)] (2): á ktho łie nań tárgnie wiózác onę nadobną á łkromną pomierność iego RejZwierc 21, 74.

W połączeniach szeregowych (8): miłość wierna/ powinnośc życzliwa/ łprawiedliwośc/ bogoboynośc/ pomierność tho były włzytki vbioy ich [ojców łwiętych]/ włzytki klenoty ich. RejZwierc 69v; Bo gdzie prawdá záwię gniazdo łwe/ iuż j łprawiedliwośc iuż y łtałość/ iuż y pomiernośc/ iuż y rołtropnośc/ y inłze włzytki cnoty nielza iedno łie przy niey ołádzić mułzą. RejZwierc 82, 13v, 71, 122v, 146v, 160. Cf »w pomierności«.

W porównaniu (1): A ták poćciwego á łtałego człowieká iuż áni krzywłá/ iuż áni zwáđá/ iuż áni gniew/ áni żadna rzecz niepołrzebna á nie wćciwa nigdy go rułzyć nie może/ iedno iáko Anyoł záwłzdy w pomierności łwey zołtawáć bęđzie RejZwierc 74.

W charakterystycznych połączeniach: pomierność nadobna, piękna (4), poćciwa, łkromna; do pomierności przywieśc; pomiernością być ozdobiony, łskromić; w pomierności zołtawáć, pomierność w káżdych sprawach, w wychowaniu.

Przysłowie: Pomierność piękna z nadobną łkromnołcią/ Káđdego łnáđnie zđobi poćciwołcią. RejZwierc [213] [idem] Phil M.

Szereg: »pomierność z łkromnołcią; łkromnośc a pomiernośc« (2;1): A zwłáłzczá iz to włzytko łtátecznemu á łzedziwemu więkowi nadobnie przyłtoi y káđdemu poćciwemu człowiekowi łkromnośc á poćciwa pomierność w káżdych łprawach łwoich. RejZwierc 140, [213]; Phil M.

Wyrażenia przyimkowe: »z pomiernołcią« (1):

~ *Zwrot: »z pomiernołcią używáć« (1): Ale żywot poćciwego człowieká/ ktho włzytkiego z nadobną pomiernołcią wżywa/ iuż y wđzięczny/ iuż y zdrowy/ iuż y wesoły RejZwierc 104. ~*

»w pomiernołci« (1):

~ *W połączeniu szeregowym (1): A ielłże połtánowiłz nadobnie á rozwáńnie á w łtáteczney pomiernołci ten wćciwy więk łwoy/ á czołci łie łłtanie? RejZwierc 127. ~*

a. Skromnośc, przywoitośc (4) : S Tákowych tedy łzkodliwych obyczáioy y przymiotow/ ma káđdy báczny człowiek bráć przed łię pomiernołć/ ktho cnotá záwłze przy wćciwym zołtáie/ á łzkárádołci y plugáłthwá łie wyłtrzeża Phil M, M [2 r.].

Szereg: »pomierność i skromność« (1): O pomierności y łkromności/ iákowey iełt wagi/ y co w łobie ma. *Phil M.*

Synonimy: powściągliwość, rozsądek, rozwaga, skromność, umiarkowanie.

Cf NIEPOMIERNOSĆ

MN